

УДК 349.3:364-7

DOI 10.32755/sjcriminal.2021.01.113

Шумна Л. П.,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-7708-296X;

Сташків Б. І.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0003-3746-9382;

Денисенко К. В.,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-9637-1361

СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ ЯК ОБ'ЄКТИ СОЦІАЛЬНО-ОБСЛУГОВУВАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ (ЧАСТИНА I)

Предметом дослідження є соціальні послуги як об'єкти соціально-обслуговувальних відносин. Проаналізовано соціальні послуги, які включені до Класифікатора соціальних послуг, зроблено спробу зіставити їх між собою та виділити спільні та відмінні риси. Акцентовано увагу на змісті кожної соціальної послуги та правових аспектах їх надання. Сформульовано ознаки соціальних послуг як об'єктів відповідних правовідносин. Висловлено сумнів щодо диференціації окремих з них за їх отримувачами з розробкою та затвердженням для кожної послуги самостійних державних стандартів.

Ключові слова: соціальні послуги, базові соціальні послуги, Класифікатор соціальних послуг, об'єкти соціально-обслуговувальних правовідносин, зміст окремих соціальних послуг, державний стандарт соціальної послуги.

Постановка проблеми. В останнє десятиріччя ХХ століття в Україні, як і в інших країнах, активізувалась діяльність щодо надання вразливим групам населення безоплатно чи на пільгових умовах соціальних послуг. Зріс інтерес до переліку, змісту та порядку надання таких послуг. При цьому виникло безліч ситуацій, які потребують правового регулювання. Запровадження нових і вдосконалення чинних соціальних послуг спонукають до

пошуку шляхів їх ефективного втілення в життя і в т. ч. за допомогою правових засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальні послуги під своїм кутом зору найбільше висвітлювалися фахівцями соціальної роботи. Під час дослідження соціально-обслуговувальних правовідносин юристи найчастіше констатують, що соціальні послуги є об'єктом цих правовідносин без розкриття їх характерних ознак у цьому статусі. Правові аспекти соціальних послуг висвітлювалися у працях таких правознавців, як: О.С. Бурлака, Л. В. Кулачок, Н. П. Мокрицька, О. В. Тищенко, М. О. Фаль, Н. І. Чудик-Білоусова та багато інших. Публікації, присвячені об'єктам соціально-обслуговувальних правовідносин, практично відсутні. Дефініції соціальних послуг, їх конкретний зміст, порядок надання та оцінювання тощо потребують поглибленого вивчення також з боку дослідників права соціального забезпечення.

Мета статті. Визначити ознаки і сутність наявних соціальних послуг як об'єктів соціально-обслуговувальних правовідносин, розкрити їх зміст та правові аспекти їх надання.

Виклад основного матеріалу. Вчені однозначно вважають, що об'єктом правовідносин є те, стосовно чого виникають та існують саме правові відносини. Об'єктами правовідносин у сфері соціального обслуговування є найрізноманітніші соціальні послуги, тобто результати діяльності надавачів цих послуг, які спрямовані на профілактику або подолання чи мінімізацію складних життєвих обставин для осіб/сімей, які віднесені до вразливих груп населення на умовах і в порядку, передбачених чинним законодавством. Легальне визначення соціальних послуг та їх класифікація надана в Законі України «Про соціальні послуги» (ст. 16) [1].

На погляд авторів цієї публікації, соціальним послугам притаманні такі ознаки:

– задовольняють, у першу чергу, основні потреби людини і пов'язані з основами її життєдіяльності. У міжнародних актах до них належить потреба в їжі, одязі, житлі, медичному догляді та необхідному соціальному обслуговуванні (ст. 25) [2]. В українському законодавстві найосновніші з них отримали назву базових соціальних послуг (ст. 1) [1];

– їх наявність (перелік) передбачений Класифікатором соціальних послуг [3], який призначено для обов'язкового застосування під час планування надання соціальних послуг, проведення їх обліку та фінансування, залучення недержавних надавачів соціальних послуг до їх безпосереднього надання та проведення відповідної інформаційно-роз'яснювальної роботи і на сьогодні нараховує таких 23 послуги. Кожна послуга носить комплексний характер і складається із сукупності однорідних послуг. На підставі вказаного Класифікатора проводиться розробка і затвердження відповідного державного стандарту;

– надаються отримувачам соціальних послуг на умовах, зазначених у законі (ст. 1) [1]. У ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги» даються визначення вразливих груп населення, малозабезпеченої особи, складних життєвих обставин, а також наведений приблизний перелік чинників, які можуть зумовити складні життєві обставини. Ці поняття сприяють визначенню осіб, які потребують соціальних послуг;

– детально регламентовані у відповідному державному стандарті, що затверджується Міністерством соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики). Будь-який стандарт повинен містити: вимоги щодо забезпечення необхідного рівня доступності соціальної послуги на кожному етапі її надання; зміст і обсяг соціальної послуги; норми та нормативи, умови та порядок надання соціальної послуги; показники якості соціальної послуги; отримувачі соціальної послуги [4]. Соціальні послуги повинні надаватися на рівні не нижчому, ніж це передбачено стандартом та відповідно до укладеного договору про надання соціальної послуги (ст. 22) [1];

– джерелами фінансування переважно виступають кошти державного і місцевих бюджетів. Ними також можуть бути кошти спеціальних фондів, підприємств, установ та організацій тощо (ст. 27) [1]. Відсоток останніх у фінансуванні надання соціальних послуг незначний і державою реально не стимулюється;

– їх надавачами в основному є державні та комунальні установи (ст. ст. 1, 13) [1]. Питома вага надавачів соціальних послуг недержавного сектору незначна. Через бюрократичні перепони приватні установи для надання соціальних послуг не створю-

ються або не узаконюються. Наприклад, діють приватні будинки (пансіонати і таке інше) для людей похилого віку та осіб з інвалідністю, але їх статус не визначений, органами Мінсоцполітики не контролюються, а в разі надзвичайних подій (пожежі, епідемії тощо) від них відмовляються.

Соціальні послуги в матеріальних правовідносинах у сфері соціального обслуговування (надання соціальних послуг) виступають їх об'єктами. До основних з них належать такі соціальні послуги:

1. Догляд. У Класифікаторі соціальних послуг передбачені такі види догляду: 1) догляд вдома [6]; 2) догляд стаціонарний [7]; 3) денний догляд [8]; 4) денний догляд дітей з інвалідністю; 5) паліативний догляд; 6) догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних. У підзаконних актах надано легальне визначення деяких з цих видів догляду [6; 7; 8].

На жаль, з цими визначеннями не можна повністю погодитися. Соціальні послуги догляду в наказах Мінсоцполітики розглядаються як комплекс заходів (2013 рік) або як комплекс соціальних та реабілітаційних заходів (2016 рік), а в чинному Законі України «Про соціальні послуги» вони визначаються як дії (ст.1) [1]. Слово «заходи» є розпливчатым і має різне тлумачення і у вузькому значенні може розглядатися як сукупність дій. Наприклад, проведення наради із соціальними працівниками щодо якості соціального обслуговування є заходом, але не елементом поняття соціальна послуга догляду. З цих міркувань у визначенні догляду слово «заходи» потрібно замінити на «дії».

На наш погляд, соціальна послуга догляду – це комплекс конкретних дій, передбачених індивідуальним планом надання соціальних послуг, які зобов'язаний здійснити надавач соціальних послуг стосовно особи, яка не набула або втратила повністю чи частково здатність до самообслуговування, спрямованих на створення умов її життєдіяльності у цій сфері, що здійснюються за місцем проживання цієї особи чи місцем знаходження соціальної установи, де особа обслуговується з наданням чи без надання місця постійного проживання на безоплатних чи пільгових умовах.

Соціальний догляд є найдавнішою послугою, витоком якої слугував сімейний догляд. Турбота про осіб, які не могли задо-

вільняти свої побутові потреби власними силами, спочатку повністю лягла на їх сім'ї. Пізніше до догляду долучились сільські общини, церква і держава. Через тривалий час держава почала допомагати тим сім'ям, які мали у своєму складі осіб з інвалідністю. Поряд із цілодобовим доглядом у стаціонарних соціальних установах в останні десятиріччя почали практикувати денний догляд, при якому отримувач соціальних послуг більше часу перебуває в домашніх умовах, а в соціальній установі лише точно визначений час.

Автори вважають, що вказана соціальна послуга:

1) є фундаментальною послугою, від якої залежить життя і здоров'я особи, що потребує стороннього догляду;

2) належить до довготривалих, яка надається, як правило, впродовж усього життя отримувача цієї послуги;

3) належить до фінансово витратних, оскільки вимагає досить розвинутої інфраструктури та підготовлених кадрів соціальних працівників;

4) складається із сукупності соціальних послуг, що спрямовані на досягнення спільної мети – комплексний догляд за вказаною особою;

5) може надаватися за місцем проживання (вдома) або місцем розташування соціальної установи (стаціонарний чи денний догляд).

Право на догляд вдома мають особи, які отримали медичний висновок про нездатність до самообслуговування, потребу в постійній сторонній допомозі та догляді в домашніх умовах, за винятком тих, які потребують цілодобового стороннього догляду або оформили договір довічного утримання. Вказані особи віднесені до III, IV, V груп рухової активності (сума балів повинна складати не менше 12) (підп. 2.2) [6]. Громадянам I і II груп рухової активності соціальні послуги догляду вдома не надаються. Такі послуги протягом робочого дня надавача надаються постійно, періодично і тимчасово (підп. 6.1) [6]. Із врахуванням ступеня індивідуальної потреби отримувача буде більш справедливим особам, які мають IV групу рухової активності, соціальні послуги надавати не два рази на тиждень, а три.

Зміст соціальної послуги догляду вдома складається із соціальних послуг, що надаються диференційовано до III, IV, V груп рухової активності (підп. 8.1) [6]. Спільним для всіх отримувачів є належність їх до самотніх громадян, які окремо мешкають у житлових приміщеннях і за необхідності їм не завжди приходять на допомогу сторонні особи (сусіди). З переліком наявних послуг для отримувачів III групи рухової активності можна погодитись. Викликають заперечення переліки послуг для IV і V груп рухової активності. Так, отримувачам потрібна постійна допомога у самообслуговуванні та пересуванні по квартирі. Така допомога не надається в неробочий час соціального працівника та в окремі дні, що істотно ускладнює життя осіб, які мають 12–31 бал.

Слід уточнити зміст такої послуги, як навчання навичкам самообслуговування (мабуть, мається на увазі користування допоміжними засобами). За кордоном житлові приміщення осіб з інвалідністю оснащені значною кількістю допоміжних пристроїв, які дозволяють особі тривалий час обходитись без сторонньої допомоги. Ці послуги вимагають конкретизації та уточнень. На практиці соціальні працівники стараються уникати надання цих послуг у процесі складання індивідуального плану надання соціальної послуги вдома (п. IV) [6].

Другим видом соціальних послуг догляду є стаціонарний догляд, що здійснюється, зазвичай, в інтернатних закладах. Вони знаходяться у віданні Мінсоцполітики, Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) та Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ). Порядок надання послуг найбільш регламентований в інтернатних установах Мінсоцполітики. Зміст стаціонарного догляду в них передбачений у відповідному Державному стандарті [7] та конкретизований у підзаконних актах, що регламентують їх діяльність [9; 10; 11] та обсяг надання деяких послуг [12; 13]. Основні заходи, що становлять зміст соціальної послуги стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, зазначені у додатку 3 [7].

Наявна мережа інтернатних закладів дісталася Україні від СРСР. У минулому вони нагадували за плануванням і умовами перебування лікарні, де підопічні доживали свій вік, були ізо-

льовані від зовнішнього світу, позбавлені особистого простору та індивідуальності, повністю залежали від співробітників інтернату. Під заклади часто використовувалися різні занедбані будівлі. Ремонт приміщень проводився з великим запізненням. Оснащення кімнат (палат) було спартанським і казенним, харчування одноманітним. Фінансування закладів здійснювалося за залишковим принципом, інтернатам доводилось обзаводитись підсобними господарствами, промисловими і переробними підприємствами, де широко застосовувалася праця підопічних. Життя і проблеми підопічних громадськістю не обговорювалися. Гіркою долею вважалося влаштування людини до будинку-інтернату. У суспільстві склалося негативне ставлення до таких закладів.

В Україні інтернатні установи, які працюють, умовно можна поділити на дві групи: для дітей та дорослих. До першої належать будинки дитини, якими опікується МОЗ [14], дитячі будинки-інтернати системи Мінсоцполітики України [15], центри розвитку дитини [16], дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [17], спеціальні школи [18], навчально-реабілітаційні центри [19], загальноосвітні школи-інтернати та санаторні школи-інтернати [20], школа соціальної реабілітації [21], що знаходяться у віданні МОН. Нині проводиться деінституціалізація виховання дітей в Україні, що передбачає здійснення догляду і виховання дитини у сімейному або наближеного до сімейного середовищі, а всі інтернатні установи будуть ліквідовані або відповідним чином реорганізованими.

До другої групи належать будинки-інтернати для дорослих [9; 10; 11] Мінсоцполітики, щодо яких ще не розроблена і не затверджена концепція їх реформування та трансформування. Заінтересованими особами вже вивчений досвід функціонування будинків для осіб з інвалідністю та людей похилого віку в розвинутих країнах світу. Необхідно забезпечити право підопічних на особистий простір, а для цього потрібно провести реконструкцію житлових будинків з можливістю проживання в кімнатах чи мініквартирах не більше однієї людини чи сімейної пари. Такі заклади недостатньо забезпечені спеціальними засобами для самообслуговування та догляду, засобами для пересування, допоміжними засобами

для особистої рухомості, переміщення та підйому, в них не вживаються заходи щодо забезпечення підопічних ноутбуками, планшетами та іншою комп'ютерною технікою тощо. Кардинальні зміни в роботі інтернатів приведуть до зміни та розширення переліку соціальних послуг, що надаються в них.

Третім видом соціальної послуги догляду є денний догляд. Зміст (перелік послуг) цього догляду, крім відповідного стандарту (розділ VIII, додаток 3) [8], уточнюється в деяких положеннях про установи, які надають соціальні послуги [5; 22; 23]. Сутність денного догляду полягає в тому, що послуги особам надаються в приміщенні надавача в робочий час його працівників (підп. 4.1; 23, підп. 4.1) [22], за винятком вихідних і святкових днів. В інший час (після закінчення і до початку робочого дня надавача) вони знаходяться вдома. Така соціальна послуга є порівняно новою, вимагає значних фінансових ресурсів і часу на створення належної інфраструктури.

Класифікатором соціальних послуг окремо виділена така соціальна послуга, як денний догляд дітей з інвалідністю. Чинний стандарт поширюється на всіх отримувачів, незалежно від їх віку та стану здоров'я (підп. 1.2, розділу I) [8]. До речі, в ньому згадуються діти з інвалідністю від трьох років, а значить необхідності виділяти окрему соціальну послугу денного догляду для такої категорії осіб та розробляти відповідний державний стандарт немає.

У центрах надання соціальних послуг (реорганізовані територіальні центри) функціонують відділення денного перебування, які сьогодні в основному зайняті організацією дозвілля осіб, які мають часткове порушення рухової активності та частково нездатні до самообслуговування. Відділення денного догляду, які будуть надавати весь спектр соціальних послуг, передбачених стандартом [8], практично прийдеться створювати заново чи здійснювати суттєву реорганізацію наявних.

Ще одним видом соціальної послуги догляду є паліативний догляд. У літературі та нормативних актах вживаються два терміни «паліативна допомога» та «паліативний догляд», які мають багато спільного, але відрізняються по суті. Паліативна допомога надається пацієнтам на останніх стадіях перебігу невиліков-

них захворювань і вміщує комплекс заходів, спрямованих на полегшення їх фізичних та емоційних страждань з одночасним наданням психологічної і моральної підтримки членам їхніх сімей та регламентується в основному нормативними актами у сфері охорони здоров'я [24; 25; 26; 27 та ін.].

Офіційно паліативний/хоспісний догляд визначається через перерахування послуг, що входять до нього, а саме: допомога у самообслуговуванні, спостереження за станом здоров'я, сприяння наданню медичних послуг, допомога в забезпеченні технічними засобами реабілітації, навчання членів сім'ї догляду тощо [3; 28]. Паліативний догляд регламентується нормативними актами, що стосуються сфери соціального захисту населення [3; 5; 28; 29; 30; 31 та ін.]. У Законі України «Про соціальні послуги» паліативний догляд не належить до базових соціальних послуг, що навряд чи є виправданим (ч. 6 ст.16) [1]. У системі соціального захисту населення така соціальна послуга почала запроваджуватися в Україні з 2008 року.

Соціальна послуга паліативного догляду може надаватися за місцем проживання отримувача соціальної послуги догляду вдома протягом робочого дня надавача або у приміщенні надавача з наданням отримувачу місця постійного проживання чи у формі консультацій протягом робочого дня (п. 1 розділ VI) [28]. Перелік дій, що становлять зміст паліативного догляду, вказаний у розділі VIII додатку 4 цитованого Стандарту [28]. Метою заходів, які здійснюються в рамках цієї послуги, є, з одного боку, за допомогою надання знеболювальних препаратів полегшити симптоми і зменшити страждання від невиліковних хвороб, а з іншого, зробити існування отримувачів в останні місяці їх життя максимально комфортним.

Інтернатні установи накопичили великий досвід у наданні соціальних послуг підопічним в останні місяці перед відходом в інший світ. Ці послуги самі по собі не є паліативними. Такими їх робить медична допомога, яка постійно надається таким особам і містить симптоматичну терапію, запобігання та лікування хронічного больового синдрому, медикаментозну терапію, надання ефективного знебоління (п. 3 розділу II) [26]. На думку медиків, складовими паліативної допомоги є медична та соціальна допо-

мога, а також духовна і психологічна підтримка. Якщо медична допомога знаходиться у віданні закладів охорони здоров'я, то соціальна допомога, що містить духовну і психологічну підтримку, в основному належить до органів соціального захисту населення. Відомча належність паліативних установ зумовила різний набір послуг, що в них надаються.

Паліативний догляд – це стаціонарний догляд і догляд вдома, що обов'язково містить медичну допомогу по знеболюванню та доповнений додатковими послугами церкви і психологів, а також інших осіб щодо виконання останньої волі паліативного хворого. Мережу паліативних установ у системі соціального догляду слід значно збільшити відповідно до міжнародних стандартів.

Соціальна послуга догляду стосується отримувачів, які потребують постійного стороннього догляду. Закон України «Про соціальні послуги» передбачає таку соціальну послугу, як догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних. Діти, що знаходяться у складних життєвих обставинах, в основному не потребують сторонньої допомоги. Стосовно таких дітей здійснюється не догляд, а утримання і виховання, тому, на нашу думку, ця послуга не належить до групи соціальної послуги догляду.

2. Підтримане проживання. До нього за Класифікатором соціальних послуг належить: 1) підтримане проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю [32]; 2) підтримане проживання бездомних осіб [33]; 3) транзитне підтримане проживання [34]. Ця соціальна послуга належить до базових, але не уточнено, які з них є такими. Наприклад, з усіх видів догляду базовими є догляд вдома, денний догляд. Сутність послуги розкривається через її зміст, що закріплений у Класифікаторі соціальних послуг та відповідному стандарті [32; 33].

Вказана форма соціального обслуговування запроваджена в зарубіжних країнах у 60–70 роках ХХ століття і була спрямована на витіснення установ інтернатного типу. В Україні в ХХІ столітті цю форму тільки планується запровадити і з цією метою розроблені та прийняті деякі нормативні акти, які дають можливість уже сьогодні розпочати створення необхідної інфраструктури. Заклади підтриманого проживання покликані частково витіснити будинки-інтернати системи Мінсоцполітики, а також значно демократизу-

вати їх діяльність. Основне в їх роботі – це створення умов проживання підопічних, максимально наближених до домашніх, організація їх побуту та підтримки з боку соціальних служб.

Можливість надання соціальної послуги підтриманого проживання передбачена для бездомних осіб, які мають легальне постійне джерело доходу, недостатнє для оренди, наймання чи купівлі житла [33; 35]. Функції підтриманого проживання фактично виконують спеціалізовані будинки для ветеранів війни та праці, громадян похилого віку та осіб з інвалідністю [36; 37; 38]. Центр надання соціальних послуг має право надавати соціальну послугу підтриманого проживання (п. 7) [5]. Вважаємо, що до підтриманого проживання можна віднести всі види тимчасового надання місця проживання разом з іншими соціальними послугами при достатній свободі приватного життя отримувача цієї послуги.

Окремим видом соціальної послуги підтриманого проживання є створення і функціонування навчальної соціальної квартири (будинку) з наданням комплексу послуг, передбачених Класифікатором соціальних послуг. Він отримав назву транзитного підтриманого проживання. Таку послугу пропонують вихованцям інтернатних установ, де утворюються відділення (групи) транзитного перебування дітей з інвалідністю від 4 до 18 років та осіб з інвалідністю віком від 18 до 35 років з метою підготовки їх до влаштування у сімейні форми виховання або до самостійного проживання (п. 1 розділу I) [34]. Навчальні соціальні квартири покликані надавати більш широкий комплекс послуг підтриманого проживання з метою дати можливість вихованцям отримати досвід самостійного проживання, навички самоорганізації та самообслуговування.

Найскладніше організувати підтримане проживання осіб похилого віку та дорослих осіб з інвалідністю, які потребують стороннього догляду і побутового обслуговування. Сутність цієї послуги полягає в наданні особі для незалежного проживання окремої кімнати у спеціально облаштованому приміщенні, де вона буде навчатися самостійно проживати і здійснювати самообслуговування при мінімальній допомозі асистента, мати особистий простір, за власним розсудом розпоряджатися своїм майном, коштами і часом, займатися надомною чи іншою опла-

чуваною роботою, користуватися належними їй речами, предметами побуту і одягом тощо. Перелік дій, що здійснюються в рамках підтриманого проживання, надано в розділі VIII та додатку 3 Державного стандарту [32] та конкретизовані у відповідному типовому положенні [39].

Основні вимоги до приміщення, призначеного для надання соціальної послуги підтриманого проживання, надано у додатку 4 зазначеного Стандарту [32]. У нашому розумінні – це «комунальна» квартира, що складається із спальних кімнат, вітальні, кухні, передпокою, ванної кімнати, туалету, кімнати для соціального працівника, приміщення господарського призначення. Планується, що відділення підтриманого проживання складатиметься з 12–15 підопічних (п. 3 розділу IV) [30]. Житлові кімнати повинні бути розраховані на 1–2 особи (п. 2 додатку 4) [32]. Цитовані нормативні акти не вказують, на скільки осіб повинні бути розраховані кухні, ванна і туалет, а значить, будь-який інтернат можна оголошувати закладом підтриманого проживання (як не реформуй, а в підсумку отримаємо інтернат). На думку авторів статті, спальні кімнати повинні бути розраховані на одну особу, а квартири на кілька осіб. Найдоцільніше будувати нові приміщення за проектами, що враховують досвід інших країн, де такі заклади вже давно функціонують. Спочатку бажано щорічно в кожній області будувати хоча б один такий заклад і за символічну плату здавати в оренду (користування) благодійним організаціям чи іншим приватним надавачам, які зможуть оперативніше вирішувати питання, що на цьому етапі не враховані нормами права. Можна відповідним чином переобладнати інтернатні установи, що підлягають закриттю в процесі оптимізації їх мережі. У «комунальних» квартирах чи блоках слід виражено підійти до максимальної кількості підопічних, що припадуть на місяць загального користування в них.

Невизначений правовий статус підопічних (вихованців) закладів підтриманого проживання. Вони не можуть у принципі знаходитись на повному державному утриманні, з їх соціальних виплат (державної соціальної допомоги, пенсії) не повинні проводитися відрахування на користь інтернатної установи [40]. З іншого боку, їх соціальні виплати настільки мізерні, що покрива-

ють лише частину витрат на їх утримання. На підопічних (вихованців) потрібно покласти ті витрати, які вчитимуть їх правильно та раціонально використовувати наявні в них кошти (вести домашнє господарство). Отримувачів послуги слід називати мешканцями відділення, що краще підкреслить мету підтриманого проживання. Для них бажано встановити таку пільгу, як позачергове забезпечення допоміжними засобами реабілітації зарубіжного виробництва.

Список використаних джерел

1. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671/VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 25.04.2021).
2. Загальна декларація прав людини: проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 25.04.2021).
3. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг: наказ Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 р. № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text> (дата звернення: 25.04.2021).
4. Про затвердження Порядку розроблення державного стандарту соціальної послуги: наказ Міністерства соціальної політики України від 16.05.2012 р. № 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0876-12#Text> (дата звернення: 25.04.2021).
5. Деякі питання діяльності центрів надання соціальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 р. № 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).
6. Про затвердження Державного стандарту догляду вдома: наказ Міністерства соціальної політики України від 13.11.2013 р. № 760. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1990-13#Text> (дата звернення: 25.04.2021).
7. Про затвердження Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності: наказ Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 р. № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0432-16#Text> (дата звернення: 25.04.2021).
8. Про затвердження Державного стандарту денного догляду: наказ Міністерства соціальної політики України від 30.07.2013 р. № 452.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

9. Про затвердження типових положень про будинки-інтернати (пансіонати) для громадян похилого віку, інвалідів та дітей: наказ Міністерства праці та Міністерства соціальної політики України від 29.12.2001 р. № 549. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0066-02#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

10. Про затвердження Типового положення про психоневрологічний інтернат: постанова Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

11. Про затвердження Типового положення про спеціальний будинок-інтернат: наказ Міністерства соціальної політики України № 432 від 09.11.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1389-11#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

12. Про затвердження натуральних добових норм харчування в інтернатних установах, навчальних та санаторних закладах сфери управління Міністерства соціальної політики: постанова Кабінет Міністрів України від 13.03.2002 р. № 324. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

13. Про затвердження Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення: наказ Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 р. № 857. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1068-15#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

14. Про затвердження Типового положення про будинок дитини: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.05.1998 р. № 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0372-98#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

15. Деякі питання соціального захисту дітей з інвалідністю та осіб з інвалідністю: постанова Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 978. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

16. Про затвердження Положення про центр розвитку дитини: постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2009 р. № 1124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1124-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

17. Про затвердження Положення про дитячі будинки і загально-освітні школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: спільний наказ Міністерства охорони здоров'я та Міністерства соціальної політики України від 10.09.2012 р. № 995/557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1629-12#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

18. Про затвердження Положення про спеціальну школу: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. №221. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

19. Про затвердження Положення про навчально-реабілітаційний центр: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 221. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

20. Про затвердження Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат: наказ Міністерства охорони здоров'я від 12.06.2003 р. № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0525-03#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

21. Про організацію діяльності спеціальних закладів освіти для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання: постанова Кабінет Міністрів України від 13.10.1993 р. № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-18#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

22. Про затвердження Типового положення про відділення денного догляду для дітей-інвалідів: наказ Міністерства соціальної політики України від 09.10.2013 р. № 653. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2057-13#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

23. Про затвердження Типового положення про відділення денного догляду для осіб похилого віку та інвалідів: наказ Міністерства соціальної політики України від 18.08.2015 р. № 852. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1057-15#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

24. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.10.1992 р. № 2801/XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

25. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 р. № 2168/VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

26. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 4.06.2020 р. № 1308. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

27. Про затвердження Примірного положення про лікарню «Хоспіс» (відділення, палату паліативного лікування) для хворих на туберкульоз: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 11.06.2010 р. № 483. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0483282-10#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

28. Про затвердження Державного стандарту паліативного догляду: наказ Міністерства соціальної політики України від 29.01.2016 р. № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-16#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

29. Про затвердження Типового положення про відділення паліативного догляду громадян похилого віку, осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю: наказ Міністерства соціальної політики України від 09.06.2017 р. № 1293. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-18#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

30. Про затвердження Порядку надання соціальних послуг особам з інвалідністю та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади: постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 р. № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

31. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів при наданні соціальної послуги паліативного догляду вдома невиліковно хворим: затв. спільним наказом Міністерства соціальної політики України та Міністерством охорони здоров'я України від 23.05.2014 р. № 317/353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0625-14#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

32. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю: наказ Міністерства соціальної політики України від 07.06.2017 р. № 956. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-17#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

33. Про затвердження Державного стандарту підтриманого проживання бездомних осіб: наказ Міністерства соціальної політики України від 03.04.2015 р. № 372. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0458-15#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

34. Про затвердження Типового положення про відділення (групу) транзитного перебування: наказ Міністерства соціальної політики Ук-

раїни від 04.01.2017 р. № 1398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1181-17#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

35. Про затвердження Типового положення про соціальний готель: наказ Міністерства праці та Міністерства соціальної політики України від 03.04.2006 р. № 98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0450-06#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

36. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006 р. № 3334/VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

37. Про затвердження Порядку утворення спеціалізованого будинку для ветеранів війни та праці, громадян похилого віку та інвалідів і надання житлових приміщень у такому будинку: постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 р. № 76. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

38. Про затвердження Типового положення про спеціалізований будинок для ветеранів війни та праці, громадян похилого віку та інвалідів: постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 р. № 76. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

39. Про затвердження Типового положення про відділення (групу) підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю: наказ Міністерства соціальної політики України від 31.08.2017 р. № 1385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1182-17#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

40. Про затвердження Порядку перерахування органами Пенсійного фонду України або структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад коштів установам (зкладам), у яких особи перебувають на повному державному утриманні, та їх використання: постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2004 р. № 269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/269-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2021).

Shumna L.,

Doctor of Sciences (Law), Professor, Head of the Department of State and Law Theory and History, Constitutional Law, Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7708-296X;

Stashkiv B.,

Ph.D. in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of State and Law Theory and History, Constitutional Law, Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-3746-9382;

Denysenko K.,

Ph.D. in Public Administration, Associate Professor of the Department of State and Law Theory and History, Constitutional Law, Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-9637-1361

SOCIAL SERVICES AS AN OBJECTS OF SOCIAL-SUPPLYING LEGAL RELATIONS: CONCEPT, TYPES AND PECULIARITIES (PART I)

Social services as an object of social-supplying legal relations that are enshrined in the Classification of Social Services are the subject of the research. An attempt to compare social services with each other and highlight common and distinctive features was made while analyzing them. Emphasis was made on the essence of each social service and the legal aspects of their providing. The features of social services as objects of the relevant legal relations were formulated.

Care occupies a special place among the objects of social-supplying legal relations. Its types such as home care, inpatient care, day care, palliative care were considered. The author's definition of social care service was given. The most characteristic features of this social service were singled out. Ways to improve the essence of some of them were suggested.

Considerable attention was paid to the supported accommodation of the elderly people and people with disabilities, the homeless persons and transit supported accommodation. Critical remarks were made about the premises that would be allocated for supported accommodation, as well as about the legal status of persons who have expressed a desire to receive this social service.

Social support is provided to families (persons) who are in difficult life circumstances, families raising biological and social orphans, individuals in employment and in the workplace. Physical support is provided to persons with disabilities. The article gives a brief description of all these types of social and physical support.

Social services for providing temporary accommodation, social rehabilitation, information, counseling, mediation, advocacy, prevention, adaptation, integration and reintegration were highlighted in the article. The authors did not ignore such

social services as emergency crisis intervention, in-kind assistance, transportation services, sign language translation. A new social service, which is just being introduced and relates to providing temporary rest to persons caring for persons with disabilities, was covered separately.

Key words: *social services, basic social services, Classification of Social Services, objects of social-supplying legal relations, essence of separate social services, state standard of social service.*

References

1. Ukraine (2019), *On Social Services: Law of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (accessed 25 April 2021).

2. Ukraine (1848), *Universal Declaration of Human Rights: UN Declaration*, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (accessed 25 April 2021).

3. Ukraine (2020), *On Approval of the Classification of Social Services: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine*, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text> (accessed 25 April 2021).

4. Ukraine (2012), *On Approval of the Procedure for Developing a State Standard of Social Service: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine*, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0876-12#Text> (accessed 25 April 2021).

5. Ukraine (2020), *Some Issues of the Activity of Social Service Centers: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine*, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

6. Ukraine (2013), *On Approval of the State Standard of Home Care: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine*, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1990-13#Text> (accessed 25 April 2021).

7. Ukraine (2016), *On Approval of the State Standard of Inpatient Care for Persons Who Have Lost the Ability to Self-Care or Have Not Acquired Such an Ability: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine*, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0432-16#Text> (accessed 25 April 2021).

8. Ukraine (2013), *On Approval of the State Standard of Day Care: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine*, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13#Text> (accessed 25 April 2021).

9. Ukraine (2001), *On Approval of Standard Regulations on Boarding Houses for the Elderly, Disabled and Children: order of the Ministry of*

Labor and the Ministry of Social Policy of Ukraine, the Ministry of Labor and the Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0066-02#Text> (accessed 25 April 2021).

10. Ukraine (2016), *On Approval of the Standard Regulations on Psychoneurological Boarding School*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2016-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

11. Ukraine (2011), *On Approval of the Standard Regulations on a Special Boarding House*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1389-11#Text> (accessed 25 April 2021).

12. Ukraine (2002), *On Approval of Natural Daily Norms of Nutrition in Boarding Schools, Educational Institutions and Sanatoriums of the Ministry of Social Policy*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-2002-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

13. Ukraine (2015), *On Approval of the Minimum Norms for Providing Objects, Materials and Equipment to the Elderly, Disabled People and Children With Disabilities in Boarding Schools and Territorial Centers of Social Services of the Social Protection System*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1068-15#Text> (accessed 25 April 2021).

14. Ukraine (1998), *On Approval of the Model Regulations on the Orphanage*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0372-98#Text> (accessed 25 April 2021).

15. Ukraine (2016), *Some Issues of Social Protection of Children With Disabilities and Persons With Disabilities*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2016-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

16. Ukraine (2009), *On Approval of the Regulations on the Child Development Center*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1124-2009-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

17. Ukraine (2012), *On Approval of the Regulation on Orphanages and Boarding Schools for Orphans and Children Deprived of Parental Care*: a joint order of the Ministry of Health and the Ministry of Social Policy of Ukraine, the Ministry of Health and the Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1629-12#Text> (accessed 25 April 2021).

18. Ukraine (2019), *On Approval of the Regulations on the Special School*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

19. Ukraine (2019), *On Approval of the Regulations on the Training and Rehabilitation Center*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

20. Ukraine (2003), *On Approval of the Regulations on the Secondary Boarding School and Secondary Sanatorium Boarding School*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0525-03#Text> (accessed 25 April 2021).

21. Ukraine (1993), *On Organizing Special Educational Institutions for Children and Adolescents in Need of Special Studying Conditions*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-18#Text> (accessed 25 April 2021).

22. Ukraine (2013), *On Approval of the Standard Regulations on Day Care Departments for Children with Disabilities*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2057-13#Text> (accessed 25 April 2021).

23. Ukraine (2015), *On Approval of the Standard Regulations on Day Care Units for the Elderly and Disabled*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1057-15#Text> (accessed 25 April 2021).

24. Ukraine (1992), *Fundamentals of the Legislation of Ukraine on Health Care*: law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (accessed 25 April 2021).

25. Ukraine (2017), *On State Financial Guarantees of Medical Care*: law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (accessed 25 April 2021).

26. Ukraine (2020), *On Improving the Organization of Palliative Care in Ukraine*: order of the Ministry of Health of Ukraine, Ministry of Health of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20#Text> (accessed 25 April 2021).

27. Ukraine (2019), *On Approval of the Model Regulation on Hospice Hospital (Department, Palliative Care Ward) for Tuberculosis Patients*: order of the Ministry of Health of Ukraine, Ministry of Health of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0483282-10#Text> (accessed 25 April 2021).

28. Ukraine (2019), *On Approval of the State Standard of Palliative Care*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-16#Text> (accessed 25 April 2021).

29. Ukraine (2017), *On Approval of the Standard Regulations on the Department of Palliative Care for the Elderly, Persons with Disabilities and Children with Disabilities*: Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-18#Text> (accessed 25 April 2021).

30. Ukraine (2019), *On Approval of the Procedure for Providing Social Services to Persons with Disabilities and the Elderly Suffering from Mental Disorders*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2019-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

31. Ukraine (2014), *On Approval of the Procedure for Interaction of Subjects While Providing Social Palliative Care at Home for Terminally Ill Patients*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine and the Ministry of Health of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine and Ministry of Health of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0625-14#Text> (accessed 25 April 2021).

32. Ukraine (2017), *On Approval of the State Standard of Social Services for Supported Living of the Elderly and Persons with Disabilities*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-17#Text> (accessed 25 April 2021).

33. Ukraine (2015), *On Approval of the State Standard of Supported Living for the Homeless*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0458-15#Text> (accessed 25 April 2021).

34. Ukraine (2017), *On Approval of the Standard Regulations on the Department (Group) of Transit Stay*: order of the Ministry of Social Policy

of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1181-17#Text> (accessed 25 April 2021).

35. Ukraine (2006), *On Approval of the Standard Regulations on Social Hotels*: order of the Ministry of Labor and the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Labor and Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0450-06#Text> (accessed 25 April 2021).

36. Ukraine (2006), *On Social Housing: law of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15#Text> (accessed 25 April 2021).

37. Ukraine (2007), *On Approval of the Procedure for Establishing a Specialized Home for War and Labor Veterans, the Elderly and the Disabled and the Provision of Housing in such a Building*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2007-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

38. Ukraine (2007), *On Approval of the Standard Regulations on a Specialized Home for War and Labor Veterans, the Elderly and the Disabled*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2007-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

39. Ukraine (2017), *On Approval of the Standard Regulations on Separation (Group) of Supported Residence for the Elderly and Persons with Disabilities*: order of the Ministry of Social Policy of Ukraine, Ministry of Social Policy of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1182-17#Text> (accessed 25 April 2021).

40. Ukraine (2004), *On Approval of the Procedure for Transfer by Funds of the Pension Fund of Ukraine or Structural Subdivisions on Social Protection of Population of District, District State Administrations in Kyiv, Executive Bodies of City Councils to Institutions (Bodies) in Which Persons Are in Full State Maintenance, and Their Use*: decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/269-2004-%D0%BF#Text> (accessed 25 April 2021).

Продовження у наступному номері